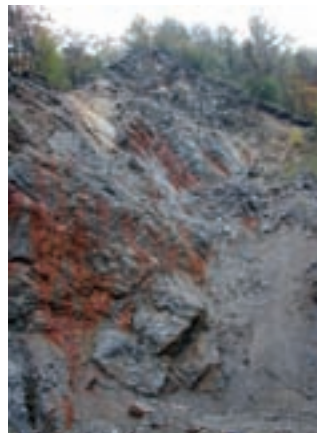

Minerali na južnem pobočju Rudnice in v bližnji okolici

Bogoljub Aničić, Miha Jeršek, Franc Pajtler

Rudnica je 11 km dolg in približno 4 km širok hrib, ki se dviga zahodno od Podčetrčka. Na severu jo omejuje Tinski potok, na jugu pa Slivski graben in Olimščica, ki se južno od Podčetrčka izliva v Sotlo, vzhodno mejo tega območja. Podčetrtek je znan po termalnih vrelicah in toplicah, Rudnica pa predvsem po železovi rudi in rudarjenju v preteklosti. Danes je del južnega pobočja Rudnice sestavni del Kozjanskega parka. Urejena je tudi geološka učna pot, ki nas popelje mimo glavnih geoloških znamenitosti.

Osrednji del Rudnice je iz pretežno triasnih kamnin. Najstarejše plasti so skitski oolitni apnenci, dolomiti, peščenjaki in laporovci. Sledijo jim anizijski masivni dolomiti, ladinjski apnenci, skrilavi glinavci in peščenjaki ter dolomiti in plastnati apneneci z roženci in laporovci karnijske starosti. V času srednjega anizija in ladinija je bila živahna magmatska dejavnost, ki je na omenjenem območju pustila diabaze in tufe. Najmanj je jurskih in krednih kamnin. Ohranjeni so kot ploščasti apnenci z roženci. Območje Rudnice obkrožajo terciarne kamnine in to vse od oligocenskih peščenjakov, glin in premoga, preko miocenskih sedimentnih kamnin, med katerimi so peski, peščenjaki, kalkareniti, laporovci, litotamnijski apnenci in konglomerati.

Izdanek anizijskega dolomita, na katerem je lepo vidna limonitna prevleka rjave barve.

Foto: Miha Jeršek

Bogoljub Aničić leta 2004 v enem izmed rovov, kjer so kopali limonitno železovo rudo pri Slakah. Foto: Miha Jeršek

Aragonitni ježki s premerom do 25 mm iz rova pri Slakah so med najlepšimi v Sloveniji. Zbirka Staneta Lamovška. Foto: Ciril Mlinar

V tektonskem smislu pripada Rudnica vzhodnemu podaljšku Posavskih gub. Plastni so izoblikovane v obsežne antiklinale in sinklinale, ki potekajo v smeri vzhod-zahod. Ozemlje sekajo številni, tudi zelo dolgi prelomi, največ v dinarski smeri.

Nahajališč mineralov na območju Rudnice je več. Nedvomno je najpomembnejše nahajališče železove rude. Rudna telesa so nastala pri hidrotermalnem metasomatskem nadomeščanju anizijskega dolomita. Tako je nastal ankerit, deloma pa tudi siderit, ob katerem se je izločal še kremen. V prvotni rudi je 80 % siderita, 15 % dolomita in 5 % kremena. Primarna rudna minerala sta še galenit in pirit. Z oksidacijo železovih mineralov, predvsem pirita in markazita, je nastal **limonit**, ki je bil pomembna ruda. Je v žilah, ki so vzporedne s plastmi, ali pa kot impregnacija v dolomitu. Danes jo najdemo skupaj s **sideritom** na odvalih pred nekdanjimi rudniškimi rovi.

Jaspis s hematitom, detajl polirane površine 45 x 25 mm. Najdba in zbirka Franca Pajtlerja. Foto: Ciril Mlinar

S kopanjem železove rude na Rudnici so začeli že v začetku 19. stoletja. Ob prelomu 20. stoletja so nakopali tudi do 2.000 t rude letno. Izvozni rudarski rovi so danes večinoma nedostopni, ker niso vzdrževani ali pa so porušeni. Izjema je rov v Slakah, ki je dobro ohranjen. V njem so kopali rudo do leta 1934. Dolg je 66 metrov. Vhod je zaradi varnosti obiskovalcev zaprt. Ob napovedanem ogledu pri upravi Kozjanskega parka pa lahko v rovu opazimo kalcit kot sigo in manjše kapnike. Na posameznih mestih so nastali kristali aragonita, ki se radialno razraščajo v aragonitne ježke. Posamezni kristali so brezbarvni do beli, dolgi do 30 mm, skupki pa merijo do 6 cm.

V grapi potoka Dovce je takoj za nekdanjo žganjekuho razkrit debeloskladnat srednjetroasni dolomit, ki je bil nekoč pomemben za iskalce rude. Da je bilo temu tako, se lahko prepričamo še danes. Iz precej razpokanega dolomita se namreč izliva voda, ki s seboj prenaša produkte oksidacije oziroma preperevanja. Pred našimi očmi poteka limonitizacija in kar precejšen del dolomita je prekrit z rjavo limonitno prevleko. Z nekaj truda lahko najdemo tudi kristale **pirita**. Ti imajo razvite kristalne ploskve kocke. Posamezni kristali merijo nekaj milimetrov, do sedaj najdeni skupki piritovih kristalov pa ne presežejo nekaj centimetrov. Večinoma so vsaj delno že limonitizirani. V bližnjem potoku lahko opazimo tudi nastajanje lehnjaka. Za vse, ki z odprtimi očmi spremljajo dogajanja v naravi, je to lepa priložnost, ko lahko hkrati opazujejo inkrustracijo rastlinskih ostankov z lehnjakom in oksidacijo pirita. Več kristalov pirita najdemo v občasno aktivnem kamnolomu anizijskega dolomita zahodno od vasi Slivje na jugovzhodnem delu pobočja Rudnice.

Južno od Rudnice je hrib Javoršica z najvišjim vrhom Brezce (559 m). Na severozahodnem grebenu je na križišču kolovoznih poti in steza nahajališče **kalcita**. Kalcit je v drobnih žilicah in

razpokah srednjemiocenskih plasti. Več razpok s kalciti je v kalkarenitu, nekoliko manj v laporovcu, še največ pa prav na stiku med obema kamninama. Kristali so rahlo rumenkasti in veliki do 15 mm. Razvite imajo ploskve negativnega položnega romboedra, ki so modificirani s strmimi romboedri.

Področje Rudnice in širše okolice skriva še prenekatero geološko zanimivost. Omenimo **jaspis s hematitom**, kongrecije metrskih dimenzij in eno lepših fosilnih rib, ki je bila najdena v Sloveniji. Za obisk Rudnice in geološke poti si je vsekakor vredno vzeti čas.

Literaturna vira:

- DROVENIK, M., M. PLENIČAR, F. DROVENIK, 1980: *Nahajališča rudišč v SR Sloveniji* (nastanek rudišč na Rudnici, str. 76, 78). Geologija, knjiga 23/1, Ljubljana.
- ANIČIČ, B., J. PAVŠIČ, 2004: *Vodnik po geološki učni poti* (limonit, aragonit, pirit, hematit). Kozjanski park, Podsreda.